

سیاست کیفری ایران و فرانسه در قبال جرم آدم ربایی

(تاریخ دریافت ۱۴۰۱/۰۵/۱۵، تاریخ تصویب ۱۴۰۱/۱۲/۱۲)

معصومه خدادادی

سید محمود مجیدی^۱

چکیده

جرم آدم ربایی از مصادیق جرائم علیه اشخاص می باشد که نه تنها باعث سلب آزادی و صدمه‌ی بدنی مجنی‌علیه می‌گردد، حتی شخصیت معنوی بزه‌دیده جرم نیز، مورد تعرض قرار می‌گیرد. بزه مذکور به معنای استیلا یافتن بر شخص و ربودن وی از مکانی به مکان دیگر بدون رضایت وی و نهایتاً منجر به سلب آزادی تن خواهد شد. برای هویدا شدن نواقص جرم آدم ربایی در سیاست کیفری ایران، بهتر آن است که با قوانین دیگر کشورها، از جمله فرانسه مطابقت داده شود. نتیجه‌ی حاصل از این مقاله که به روش توصیفی و اطلاعات آن بر مبنای مطالعات کتابخانه‌ای و بهره‌گیری از مقالات، پایان‌نامه‌ها و سایت‌های معتبر علمی جمع‌آوری گشته، نشان داد که امروزه این بزه در قوانین ایران و هم‌همی کشورها جایگاه ویژه‌ای به خود اختصاص داده و تاکنون مجازات‌های مختلفی برای این جرم در نظر گرفته شده است. در مقاله حاضر سیاست کیفری جرم آدم ربایی در حقوق ایران و فرانسه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است.

واژگان کلیدی: سیاست کیفری، ایران، فرانسه، آدم ربایی، مجازات، عفو، شروع به جرم

^۱ نویسنده مسئول

مقدمه

یکی از تعرضات علیه آزادی اشخاص، ارتکاب جرم آدم‌ربایی می‌باشد که عموماً همراه با اجبار مادی، عملی و یا روانی اشخاص می‌باشد. در گذشته ارتکاب آدم‌ربایی کمتر بوده، اما امروزه در اکثر کشورهای جهان، ما شاهد افزایش نرخ ارتکاب آدم‌ربایی هستیم. از جمله در کشور فرانسه که در قوانین این کشور جرایمی همانند توقیف، حبس، دستگیری و مخفی کردن غیرقانونی به همراه جرم آدم‌ربایی با عنوان جرائم علیه امنیت و خلوت افراد مطرح گشته و به طور ویژه تحت عنوان جرائم علیه آزادی و از سوی دیگر بیشتر این جرائم، مربوط به بحث گروگانگیری می‌باشد. باید گفت که سیاست کیفری فرانسه در قبال حمایت از بزه‌دیده‌ی جرم آدم‌ربایی، بسیار کامل‌تر از موضع سیاست کیفری ایران بوده و قانونگذار این کشور، مجازات مرتکبین را به مدت زمان ربوده شده، واگذار کرده است. نکته‌ی مجهول این پژوهش آن است که بسیاری از مرتکبین بزه‌ی آدم‌ربایی، بدلیل عدم آگاهی از قوانین موضوعه کشور، اطلاعی از جرم مرتکب شده‌ی خود ندارند. با این وجود، قانونگذار ایران در سال ۱۳۹۹ جهت کاهش تعداد زندانیان در زندان‌ها اقدام به کاهش مدت مجازات‌های حبس و در برخی موارد حذف مجازات حبس کرده است که در این راستا جرم آدم‌ربایی نیز مستثنی نبوده است. کاهش مجازات آدم‌ربایی موضوع ماده‌ی ۶۲۱ قانون مجازات اسلامی در اصلاحات سال ۱۳۹۹/۲/۲۳ می‌باشد. در رابطه با تحقق سیاست کیفری، باید اذعان داشت که تحقق سیاست کیفری سنجیده، عذرهای قانونی یا معاذیر قانونی هستند که به جهت فراهم شدن آنها از سوی مرتکب و هم به علت پذیرش‌شان به عنوان عوامل تعدیل‌کننده یا معاف‌کننده مجازات، قاضی در عمل الزام به اجرای آنها می‌نماید. روش تحقیق در مقاله حاضر توصیفی و تحلیلی می‌باشد در این مقاله سعی شده است به این پرسش مهم‌ترین تفاوت سیاست کیفری ایران و فرانسه در قبال آدم‌ربایی چیست؟ پاسخ داده شود. بنظر می‌رسد؛ حمایت ویژه از بزه‌دیدگان آدم‌ربایی در حقوق فرانسه، مهمترین تفاوت سیاست کیفری ایران و فرانسه در قبال آدم‌ربایی است. هدف از مقاله حاضر بررسی تطبیقی جرم آدم‌ربایی در حقوق ایران و فرانسه می‌باشد تا از این طریق با خلاءهای قانونی موجود در ایران آشنا شده و در جهت رفع آن تلاش شود.

بخش اول: مفاهیم و مبانی و پیشینه جرم آدم ربایی

بند اول: تعریف آدم ربایی

ربودن به معنای «چابکی، زرنگی و نیرنگ از شخصی چیزی گرفتن با تهدید و تسریع چیزی از کسی بردن است» (دهخدا، ۱۳۸۸، ۲۵: ۲۶۳). آدم ربایی، معادل واژه‌های (abduction ، kidnapping) در زبان انگلیسی و واژه‌ی (enlevement) در زبان فرانسه و واژه‌ی (اختطاف) در زبان عربی است که در برخی موارد برای مطلق آدم ربایی و در برخی موارد، برای ربودن دختر با هدف عمل نامشروع به کار می‌رود (رفیعی، ۱۳۸۶: ۱۰). انتقال یک شخص بدون رضایت او از محلی به محل دیگر به وسیله‌ی زور، تهدید یا فریفتن انجام می‌شود را آدم ربایی می‌گویند. (جعفری لنگرودی، ۱۳۹۳: ۱۷). در حقوق فرانسه نیز آدم ربایی عبارت است از نگهداشتن بزه‌دیده در یک مکان که برخلاف خواسته وی در آن حبس می‌شود (ادیب، ۱۳۹۳: ۱۵۰).

بند دوم: سیاست کیفری

سیاست کیفری در مقابله با ارتکاب بزه با ابزار کیفر مانند همه‌ی سیاست‌های دیگر دولتی الگوهای خاصی دارد. این سیاست کیفری در سه حوزه قابل بحث بوده و هر یک از این سه حوزه الگوها و مدل‌های خود را دارد: ۱- جرم‌انگاری، ۲- مسئولیت کیفری، ۳- کیفر (مهر، ۱۳۹۷: ۱۲). اصولی که در مورد بزه آدم ربایی بر سیاست کیفری ایران حاکم است، بدین شرح می‌باشد که قانون‌گذار تدابیر و سیاست‌های مختلف در این مورد داشته و هدفش این بوده که از گذشته تا به امروز به نوعی از افراد جامعه‌اش و امنیت آنها و نظم جامعه حمایت نماید. (گلدوزیان، ۱۳۸۳: ۲۲۸).

بند سوم: جرم‌انگاری

از جرم‌انگاری تعاریف گوناگونی به عمل آمده که از میان آنها می‌توان تعریف زیر را کامل‌ترین تعریف به شمار آورد: جرم‌انگاری یا جرم تلقی کردن قانونی یک فعل یا ترک فعل، فرایندی است که به وسیله‌ی آن، رفتارهای جدیدی به موجب قوانین کیفری، مشمول قانون جزا واقع می‌شود. به موجب این تعریف، جرم‌انگاری

فرایندی است که ثمره‌ی آن اضافه شدن یک عنوان به عنوان‌های کیفری موجود در قوانین جزایی یک نظام حقوقی می‌باشد. (محمد نسل، ۱۳۹۱: ۹۴).

بخش دوم: بررسی و تحلیل حقوقی مبانی جرم‌انگاری

قانون‌گذار آدم‌ربایی را یک جرم مستقل و قابل مجازات می‌داند. در اصول ۹، ۱۰، ۱۴ و ۲۲ متمم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به آزادی‌های مشروع اشخاص پرداخته است و به موجب آن هیچ کس حق ندارد این آزادی را هر چند با وضع قوانین و مقررات، سلب کند و دولت موظف به تأمین آزادی‌های مشروع برای اشخاص و جلوگیری از سلب آن توسط هر شخصی است. (زراعت، ۱۳۸۵: ۳۴۵).

بند اول: مبانی شرعی

در بزرگداشت مقام انسان، قرآن کریم فرموده است: «ما فرزندان آدم را بسیار گرامی داشتیم و آنان را به مرکب دریا و خشکی سوار کردیم و از همه غذاهای پاکیزه روزی دادیم و آنان را بر خیلی از مخلوقات خود فضیلت و برتری بخشیدیم (اسراء: ۷۰). برطبق نظر ائمه معصومین (علیهم السلام) آزاد بودن جزء خلقت و فطرت انسان می‌باشد و بدون این آزادی انسان هیچ معنایی ندارد (صبحی، ۱۴۱۲: ۳۴). از گذشته‌های دور جرم آدم‌ربایی وجود داشته و قانونگذار اسلام هم در رابطه با آن ساکت نمانده است و احکامی را در مورد ربودن انسان بیان نموده که البته این احکام در ابواب گوناگون کتب فقهی بیان شده است و عده‌ای هم تلاش می‌کنند آن را تحت عناوین عام تعزیرات و افساد فی الارض قرار بدهند. جرم مذکور را که در مباحث سرقت، غصب، افساد فی الارض و تعزیر محرمات مورد بررسی قرار گرفته است، مورد کنکاش واقع می‌شود (صالحیان، ۱۳۹۶: ۳۸). بر طبق اتفاق نظر همه فقه‌های شیعه و سنی تحقق سرقت مشروط بر آن است که موضوع سرقت مال باشد، بنابراین سرقت انسان غیر ممکن می‌باشد و در نهایت امکان اجرای مجازات سرقت وجود ندارد. پس فرقی ندارد مجنی علیه کودک باشد یا بالغ؛ ولی در مورد دیوانه و عبد بالغ در بین فقها اختلاف نظر وجود دارد؛ چنانچه شخصی دیوانه یا عبد نابالغ را برباید حد بر او جاری می‌شود و مجازات وی قطع دست می‌باشد. (ابن قدامه، ۱۴۱۲: ۱۲۰).

بند دوم: مبانی عرفی

مبانی عرفی در دو موضوع ذیل مورد بررسی و مطالعه قرار خواهد گرفت:

الف) لزوم حمایت از نظم و امنیت عمومی

آدم ربایی یکی از مهمترین جرایمی می باشد که خطر جدی برای نظم و امنیت عمومی تلقی می شود. به بیان دیگر، آدم ربایی با هر نیتی، اعم از سیاسی، جنسی، مالی و... رخ دهد، نظم و امنیت جامعه را به مخاطره می اندازد. بر این اساس دولت ها با وضع قوانین و مقررات گوناگون در راستای مبارزه با آدم ربایی، تلاش می کنند تا امنیت را در جامعه برقرار کنند. با این وجود، اهمیت جرم انگاری و مبنای آن برای همه کشورها یکسان نیست. مقررات تدوین شده در رابطه با بزه آدم ربایی در حقوق کیفری ایران و فرانسه بیانگر آن است که تا چه میزان تفاوت آشکاری میان این دو کشور از منظر اهمیت به جرم انگاری این جرم وجود دارد. به طور کلی مقررات جزایی فرانسه چه در قانون مجازات عمومی قدیم و چه در قانون مجازات جدید و نیز تحول قانون گذاری در ۹ مارس ۲۰۰۴ به سمت حمایت از بزه دیده در بزه آدم ربایی می باشد. قانونگذار فرانسه می کوشد تا با وضع مقررات از یک سو سرکوبگرانه و از یک سو ارفاقی هر چه سریعتر مرتکبین جرم، بزدیده را آزاد کند و یا صدمه وارد نکنند. اقدام به وضع مقررات جدید فرانسه ناظر به پذیرفتن معاذیر قانونی مخففه و معاف کننده در این راستا است (مقدادی و گودرزی، ۱۳۸۶: ۲۱۲).

ب) لزوم حمایت از آزادی شهروندان

جرم آدم ربایی از جمله جرائمی است که ارتباط تنگاتنگی با آزادی مردم در هر جامعه ای دارد و این حق و آزادی را تهدید می کند، چون ممکن است، همراه با صدمه بدنی و معنوی به بزه دیده جرم باشد. ترس قربانی از ربوده شدن، مانع از آن خواهد شد که شهروندان یک جامعه قادر به بهره بردن از آزادی خود باشند و همواره باید تلاش کنند تا در دام آدم ربایان نیافتند در نتیجه مقابله با آدم ربایی مساوی است با تأمین آزادی افراد یک جامعه؛ بر همین اساس حق مذکور از دید قانونگذاران دور نمانده و برای تأمین آن در قوانین تمام کشورها به ویژه ایران و فرانسه به جرم انگاری اعمال خلاف آزادی از جمله آدم ربایی اقدام نموده اند. در

حقوق فرانسه، آدم ربایی در قسمت مربوط به جرائم علیه آزادی اشخاص ذکر شده است (قاضی، ۱۳۹۵: ۱۲۲).

بخش سوم: پیشینه جرم آدم ربایی در حقوق کیفری ایران و فرانسه

بند اول: در حقوق ایران

الف) در دوران پیش از انقلاب اسلامی

با توجه به گسترش آدم ربایی و توجه به جنبه‌های جدید این جرم که برای کسب پول و یا اخذ امتیازاتی صورت می‌گرفت و با توجه به اینکه تمهیدات پیش‌بینی شده در قانون مجازات عمومی برای تقلیل میزان ارتکاب این جرم، کفایت نمی‌کرد و نتوانسته در جلوگیری از آن مؤثر واقع شود و از آنجایی که قانون مجازات عمومی در مواد گوناگون خود تمام گونه‌های آدم ربایی را در بر نمی‌گیرد، از جمله عدم شمول آدم ربایی‌های افراد بالاتر از پانزده سال و غیر اطفال، قانون‌گذار ایران مجبور شد با تصویب مواد و قوانین خاص این خلأ را جبران کند (شکری، ۱۳۸۹: ۶۸۳). این تدابیر عبارتند از:

۱- در قانون مجازات عمومی مصوب ۱۳۰۴

برای اولین بار در حقوق کیفری ایران مواد ۱۹۵، ۱۹۶، ۲۰۲، ۲۰۳ و ۲۰۹ قانون مجازات عمومی مصوب ۱۳۰۴ به ترتیب به ربودن طفل تازه متولدشده و حداقل کمتر از پانزده سال تمام و همچنین ربودن پسر یا دختر بیشتر از پانزده سال و کمتر از بیست سال را جرم‌انگاری نموده است و برای آن مجازات در نظر گرفته است. همچنین ماده ۲۰۹ این قانون، آدم ربایی برای انجام عمل منافی عفت و یا ازدواج را هم جرم می‌داند و برای مرتکب یا مرتکبان آن مجازات تعیین کرده است (گودرزی، ۱۳۹۱: ۹۷). با اصلاح شدن قانون در سال ۱۳۳۷، مواد ۲۰۲ و ۲۰۳ تغییر پیدا کرد. ماده ۲۰۳ اصطلاح قید کمتر از بیست سال را حذف و به جای عبارت پسر یا دختر از اصطلاح «مجنی علیه» استفاده کرد. این قانون کلاً لغو شده است (گلدوزیان، ۱۳۹۳: ۳۴۰).

۲- در قانون تشدید رانندگان متخلف ۱۳۳۵

راننده وسیله نقلیه همانطور که ممکن است در اثر بی احتیاطی مرتکب قتل یا ایراد صدمه بدنی غیرعمدی گردد، امکان دارد با وسیله نقلیه خود مرتکب جرائم

عمدی نیز شود و باعث به خطر انداختن امنیت جامعه گردد و همچنین از وسیله نقلیه خود جهت تسهیل جرم استفاده کند (ذاکریان، ۱۳۹۳: ۱۷). مقنن به منظور مبارزه با چنین امری، در سال ۱۳۳۵ ماده واحده‌ای تحت عنوان طرح قانونی مربوط به تشدید مجازات رانندگان متخلف را تصویب کرد و برای آن حکم خاص پیش‌بینی نمود و در این قانون هرگاه در مواردی که با مواد ۶۲۱ و ۶۳۱ قانون مجازات اسلامی، مغایرت ندارد به قوت خود باقی است (گلدوزیان، ۱۳۹۳: ۳۴۰). با توجه به اینکه موضوع این ماده واحده در مورد رانندگان می‌باشد، اما جرائم خلافی را در بر نمی‌گیرد و فقط شامل جرائم عمدی می‌شود که توسط رانندگان ارتکاب پیدا می‌کند، قانون‌گذار در این ماده واحده جرم آدم‌ربایی را مورد توجه قرار داده است. با در نظر گرفتن مقتضیات زمان و با توجه به اینکه ربودن افراد به ویژه زنان توسط اتومبیل معضل جامعه شده بود، قانون‌گذار اقدام به تصویب این ماده واحده نمود. (علی آبادی، ۱۳۸۴: ۴۱۵)

۳- در قانون تشدید مجازات ربایندگان اشخاص، مصوب ۱۳۵۳

ماده واحده، راجع به تشدید مجازات رانندگان متخلف فقط در مورد رانندگان و آدم‌ربایی با وسیله نقلیه تصویب شده بود، تصویب قانونی جامع‌تر که شامل تمام موارد باشد، ضرورت داشت؛ به همین دلیل در مورخ ۲۷/۱۲/۱۳۵۳ قانون مذکور توسط مجلس تصویب شد. این قانون از قوانین جزایی فرانسه و قانون جزای ۱۸۱۰ این کشور اقتباس شده بود (زراعت، ۱۳۹۴: ۳۱۹). قانون مذکور ۱۲ ماده دارد که در زمان تصویب آن با ماده واحده مجازات رانندگان متخلف و ماده ۲۰۹ قانون مجازات عمومی در بعضی موارد تلاقی داشت. اداره حقوقی قوه قضاییه نظریه‌ای بدین شرح ارائه نمود: «جرم موضوع بند الف ماده ۲۰۹ قانون مجازات عمومی از مصادیق ماده ۱ قانون تشدید مجازات ربایندگان اشخاص می‌باشد که مقرر داشته: «هر کس به قصد مطالبه وجه یا مال یا به قصد انتقام یا به هر منظور سوء دیگری به عنف یا تهدید یا حيله یا به هر نحو دیگر شخص را برباید یا مخفی نماید به حبس جنایی درجه دو از دو تا ده سال محکوم خواهد شد در صورتی که...» چرا که ربودن کسی برای عمل منافعی عفت یا برای وادار کردن به عمل مزبور از مصادیق ربودن «به منظور سوء» است. بر اساس ماده ۱۱ قانون اخیر «در صورتی

که برای اعمال مذکور در ماده یک این قانون به موجب قوانین دیگری مجازات مقرر شده است، مرتکب به مجازات اشد محکوم خواهد شد». به این ترتیب از آنجا که مجازات مقرر در قانون تشدید مجازات ربایندگان اشخاص شدیدتر می‌باشد، در مورد پرسش «ربودن دختر برای عمل منافی عفت یا هر منظور سوء دیگری» این قانون اعمال می‌شود و گذشت، فقط در حدود ماده هشت قانون مزبور (یک درجه تخفیف مجازات) تاثیر خواهد داشت» (محسنی و کلانتریان، ۱۳۸۹: ۵۷۳). در ماده ۳ قانون تشدید مجازات ربایندگان اجتماعی، به جرم لواط یا هتک ناموس توأم با آدم‌ربایی اشاره نموده است که به لحاظ عبارت در صورت ارتکاب جرم مذکور در ماده ۶۲۱ منسوخ می‌باشد (شریعتی، ۱۳۹۳: ۲۲-۲۴).

ب) در دوران پس از انقلاب اسلامی

مهم‌ترین تحولات تاریخی مربوط به جرم آدم‌ربایی در دوران پس از انقلاب اسلامی عبارتند از:

۱- در قانون تعزیرات مصوب ۱۳۶۲

ماده ۹۷ ق. م. ا بخش تعزیرات مصوب سال ۱۳۶۲ ربودن طفل تازه متولد شده را جرم شناخت و برای آن مجازات مشخص کرد. این ماده با کمی تغییر جانشین ماده ۱۹۶ قانون مجازات عمومی شده بود و حکمی در خصوص ربودن انسان (بالغ) بیان نکرده بود. البته به نظر می‌رسد این ماده در راستای هدف اسلامی شدن قوانین وضع شد؛ چرا که در متون فقهی تنها به ربودن اطفال اشاره شده است و بسیاری از فقها دزدیدن صغیر و یا بنده را مورد توجه قرار داده‌اند که امروز با نفی برده‌داری دزدیدن بنده و برده منتفی می‌باشد و موضوعیت ندارد.

۲- در قانون تعزیرات مصوب ۱۳۷۵

جرم آدم‌ربایی در قانون چه در قبل از انقلاب و چه بعد از انقلاب جرم‌انگاری شده است و در گذشته ماده‌ای در قانون مجازات عمومی به عنوان قانون تشدید مجازات ربایندگان اشخاص وجود داشت که بعدها در سال ۱۳۷۵ به عنوان قانون تعزیرات در کتاب پنجم طی مواد ۶۲۱ به بعد موضوع آدم‌ربایی مورد بحث قرار داد (گلدوزیان، ۱۳۹۳: ۳۳۸). در قانون تعزیرات سال ۷۵ ماده ۶۲۱ را به ربودن اشخاص اختصاص یافت و در ماده ۶۳۱ به سرقت اطفال اشاره شده بود. با نگاهی

کلی به ماده ۶۲۱ قانون تعزیرات متوجه می شویم که مقنن سعی کرده در این ماده تمام موارد و احتمالات را در مورد جرم آدم‌ربایی که در قوانین گذشته به‌صورت پراکنده بود، در یک ماده گرد هم آورد از جمله تلاش نمود مواد دوازده‌گانه قانون تشدید مجازات ربایندگان اشخاص را در این ماده خلاصه کند (همان). ماده واحده مجازات رانندگان متخلف با وجود ماده ۶۲۱، نسخ ضمنی شده است، چرا که بر اساس ماده ۶۲۱ به وسیله نقلیه به عنوان وسیله‌ای برای ربودن اشخاص اشاره شده، البته برخی از اساتید معتقد هستند که ماده واحده فوق همچنان پابرجا است (محمدی فیروز جایی، ۱۳۸۱: ۴۹-۴۸).

۳- در قانون تشدید مقابله با اقدامات تروریستی دولت آمریکا مصوب ۱۳۶۸ مجلس شورای اسلامی قانون تشدید مقابله با اقدامات تروریستی دولت آمریکا مصوب ۱۳۶۸ را تصویب نمود. بر اساس ماده واحده مذکور رئیس جمهور موظف است جهت مقابله به مثل در برابر اقدامات آمریکا جهت دستگیری و مجازات آمریکایی‌ها و عوامل آن، که در محاکم قضایی ایران محکوم شده‌اند، اقدامات لازم را معمول دارند. قانون تشدید مقابله با اقدامات تروریستی آمریکا که در جلسه علنی روز چهارشنبه مورخه دهم آبان ماه ۱۳۶۸ مجلس شورای اسلامی به تصویب رسید این قانون در تاریخ ۱۳۶۸/۸/۱۱ توسط شورای نگهبان تأیید شد (پارسی، ۱۳۹۸: ۳۲).

بند دوم: در حقوق فرانسه

در رابطه با پیشینه‌ی قانون‌گذاری جرم آدم‌ربایی در حقوق فرانسه آن را به سه دوره تقسیم نموده‌ایم که در ذیل به شرح هریک خواهیم پرداخت.

الف) در قانون مجازات مصوب ۱۸۱۰

در قانون سال ۱۸۱۰، نه تنها اسمی از ربودن اشخاص بزرگسال برده نشد، بلکه آنچه در این قانون آمده بود، عبارت بود از ربودن اطفال و درباره اشخاص بزرگسال جرایمی مانند توقیف، دستگیری، حبس و مخفی کردن غیرقانونی بکار برده می‌شد که این موضوع در مواد ۳۴۱ تا ۳۴۴ قانون جزای سال ۱۸۱۰ بیان شده بود درباره کودکان، چون در آن زمان بیشتر ربودن و دزدیدن کودکان اتفاق می‌افتاد، قانون جزا هم این مورد را بیان نمود که در مواد ۳۴۵ تا ۳۵۷ قانون جزای ۱۸۱۰ آمده

است، ولی این تدابیری که قانون جزای سال ۱۸۱۰ پیش‌بینی نموده بود پایدار نماند و به وسیله قوانین و تصویب‌نامه‌های متعددی که بعداً به تصویب رسید، تغییراتی در آن ایجاد شد. از جمله قانون ۵ دسامبر سال ۱۹۰۱، قانون ۲۳ مارس ۱۹۲۸، قانون چهارده ژانویه ۱۹۳۷ و دستورالعمل^۱ ۲۸ ژوئن ۱۹۴۵ قانون سال ۱۸۱۰ یک جرم‌انگاری عمومی و کلی را پیش‌بینی می‌کرد، هنگامی که یک طفل تا ۲۱ سال، قربانی یک ربایش همراه با حيله و تقلب یا خشونت می‌شد. زمانی که موضوع جرم دختري تا ۱۶ سال بود مجازات مرتکب تشدید می‌شد، ربودن طفل ۱۶ ساله هم به همین صورت جرم محسوب می‌شد.^۲ قانون ۵ دسامبر ۱۹۰۱ به این دلیل وضع شد تا عدم تعمیم و اجرای ماده ۳۴۵ و بند ۴ ماده ۳۵۴ را در مورد پدر و مادر جبران کند. قانون ۲۳ دسامبر ۱۹۲۸ این جرم را به هر شخص که مانعی در مقابل اجرای تصمیم قضایی درمورد نگهداری کودک قرار می‌داد، تسری می‌داد و فرقی در اساس حقوقی آن نداشت که چه می‌خواهد، باشد. قانون ۱۴ ژانویه ۱۹۷۳ برای مبارزه علیه آدم‌ربایی یا (ربودن در نتیجه زورگیری) مجازات را تشدید می‌نمود، این قانون مواردی را که مقنن برای حمایت از دختران در نظر داشت، به پسران هم تسری داده شد. دستورالعمل ۲۸ ژوئن ۱۹۴۵ به‌طور اساسی آدم‌ربایی بدون خشونت را تغییر داد؛ که از این به بعد نسبت به تمام کودکان کمتر از ۱۸ سال، بدون هیچ تمایزی برحسب جنس قربانی و سن رباینده، اجرا می‌شد. به‌طور کلی تحول قانونگذاری در جهت توسعه و تعمیم حمایت از کودک بود (laure Rassat, ۱۹۹۷: ۳۳۲).

(ب) در قانون مجازات مصوب ۱۹۹۴

در امر تکنولوژی پیشرفت‌هایی رخ داده است و پیچیدگی‌های ناشی از این پیشرفت‌ها زندگی را دشوارتر نموده است. جرم هم که یک پدیده اجتماعی می‌باشد و حتی در جامعه شناسی جنایی و کیفری جرم و واکنش اجتماعی در برابر آن را همانند پدیده‌ی اجتماعی بررسی می‌نمایند. از سویی نتایجی که از بررسی‌های جرم‌شناسانه بدست آمده است؛ اجتماعی بودن و به روز بودن پدیده‌ی

۱. Ordonnance.

۲. Encyclopédie Dalloze, pénal, Vol, ۱۱۱ (۳).

جرم را نشان می‌دهد. جرم هم با توجه به پیشرفت‌های امروز صور مختلفی به خود گرفته است و تکنولوژی بصورتی در خدمت ارتکاب جرم می‌باشد (laure Rassat, ۳۳۲: ۱۳۹۷). با این مقدمه لازم است که قانون‌گذاران در کشورهای دنیا و با توجه به این مسائل تدابیری جدید با روش‌های جدیدی را در نظر بگیرد. قانون‌گذار فرانسه با توجه به این ملاحظات قوانین جزایی قبلی فرانسه را تغییر داد و با تصویب چند قانون، نهایتاً در سال ۱۹۹۴ قانون جزای جدید فرانسه قابل اجرا شد. تاریخ اجرای قانون جدید فرانسه اول مارس سال ۱۹۹۴ است که طبق آن قانون جزای سال ۱۸۱۰ و قوانین قبلی جزایی لغو شده‌اند. در خصوص بزه آدم‌ربایی، قانون‌گذار فرانسه تدابیری را در نظر گرفته و سعی نموده است، صور گوناگون بزه مذکور را با هم جمع کند و هم در پی آن بود تا جرم سازمان‌یافته را هم درباره آدم‌ربایی، مورد حکم قرار بدهد. قانون‌گذار جدید فرانسه در سه قسمت از قانون جزا، جرم آدم‌ربایی را مطرح کرده است. کتاب دوم قانون جزای جدید فرانسه که تحت عنوان جرائم علیه اشخاص می‌باشد و مباحثی همچون جرائم علیه بشریت است و صدمات و لطمات علیه شخص بشری (انسانی) را شامل می‌شود. در قسمت چهارم این تیت‌ر لطمات علیه آزادی اشخاص بیان شده که شامل سه جزء و بخش است:

- بخش اول مربوط می‌باشد به ربودن و مخفی کردن که مواد ۱-۲۲۴ تا ۵-۲۲۴ شامل می‌شود. در این بخش قانون‌گذار فرانسه بطور مختلط جرایمی مانند ربودن، زندانی کردن، توقیف و حبس غیرقانونی اشخاص، بدون اجازه مقامات صالح و خارج از موارد پیش‌بینی شده را در ماده ۱-۲۴۴ آورده است، در مواد دیگر ترتیبات دیگری را نیز بیان کردن که در صفحات مربوط به آنها توضیح کافی درباره آنها داده خواهد شد، مواردی مانند عناصر مادی، مجازات و... که جای بحث آن در این قسمت نیست

- در ماده ۳-۲۲۴ حکم جرائم یادشده بالا را در موردی که جرم سازمان‌یافته باشد، نیز بیان کرده و تشدید مجازات برای آن در نظر گرفته است. در ماده بعدی هم حکم گروگان‌گیری را بیان کرده است. در ماده ۵-۲۲۴ هم ربودن کودکان تا پانزده سال را آورده است. در بخش دوم و در مواد ۶-۲۲۴ تا ۸-۲۲۴ ربودن

هواپیما و کشتی‌ها و مسلط شدن بر آنها را بیان کرده که در نوع خود بی‌نظیر می‌باشد و شایسته است قانون‌گذار ما هم این مطلب را در قانون مجازات بیان کند.

- ولی در بخش سوم، مجازات‌های تکمیلی قابل اعمال بر افراد حقیقی را مطرح کرده است. در قسمت ششم از تیتیر دوم، کتاب دوم قانون جزای فرانسه لطمات علیه کودکان و خانواده بیان شده است. این قسمت شامل شش بخش می‌باشد. بخش سوم لطمات و صدمات علیه اجرا و اعمال حق ولایت پدر و مادری را دربر می‌گیرد. در مواد ۷-۲۲۷ تا ۱۱-۲۲۷ به ربودن و دزدیدن کودک از دست کسانی که مسئول نگهداری وی می‌باشد اشاره می‌کند. قانون جزای جدید فرانسه، تدابیر مشخص و ساده‌ای را که در قانون جزای قدیم درباره ربودن کودکان بیان کرده بود، با یک مکانیسم پیچیده آورده است که مشکلاتی را ایجاد کرده است. اساساً ربودن همراه با حيله و يا علف بزرگسالان و کودکان به یک صورت مورد بحث قرار می‌گیرد، مگر اینکه سن کمتر از پانزده سال باشد که در این صورت از علل مشدده کیفر است. قانون جزای جدید، در کادر (قسمت) جرائم خاص کودکان فقط ربودن کودکان بدون حيله و يا علف را خارج کرده و بقیه انواع ربودن کودکان را در این قسمت ذکر نموده است (همان). نتیجه این اقدامات و تدابیر، این تمایز علنی و آشکار را، نامطمئن می‌کند. قانون جزای جدید ترجیح داده است تا در دو ماده مختلف ربودن کودک توسط ولی (ماده ۷-۲۲۷) و غیر ولی (۸-۲۲۷) را بیان کند. با توجه به کل مواد قانون جزای فرانسه در رابطه با آدم‌ربایی می‌توان چنین بیان نمود: «ربودن یک کودک به وسیله شخص ثالث، بدون حيله و يا علف (خشونت) جرمی است که مجازات پنج سال زندان و پانصد هزار فرانک جریمه نقدی دارد و ربودن کودک توسط شخص ثالث همراه با حيله و خشونت جرمی است که بیست سال حبس جنایی دارد. (ماده ۱-۲۲۴) و ربودن کودک توسط جد پدری که همراه با حيله و يا خشونت نباشد، جنحه‌ای است که یک سال زندان و صد هزار فرانک جریمه نقدی دارد؛ البته بدون در نظر گرفتن سایر لطمات بدنی به کودک» (laure Rassat, ۱۳۹۷: ۵۷۹).

(ج) در قانون اصلاحی مصوب ۲۰۰۴

در حقوق کیفری فرانسه مقررات لازم‌الاجرا بر جرم آدم‌ربایی از یک سو مواد

۱-۲۲۴، ۲-۲۲۴، ۳-۲۲۴، ۴-۲۲۴ و ۵-۲۲۴ می‌باشند که در سال ۱۹۹۴ در حقوق کیفری این کشور لازم‌الاجرا شد و از طرفی هم مواد ۱-۵-۲۲۴ و ۲-۵-۲۲۴ است که از تاریخ ۹ مارس ۲۰۰۴ به مقررات پیشین ملحق شد. مقایسه مقررات ناظر بر این جرم در قانون مجازات قدیم و جدید، به خوبی نشان می‌دهد که تا چه میزان مقررات ناظر بر این جرم در سال‌های ۱۹۹۴ و ۲۰۰۴ دچار تغییر شده است (مقدادی و گودرزی، ۱۳۸۶: ۲۱۲). ارزیابی سیاست کیفری فرانسه در قانون مجازات قدیم نشان‌دهنده آنست که قانون‌گذار با رویکرد حمایتی از بزه‌دیده اقدام به جرم‌انگاری بزه آدم‌ربایی کرده و سمت و سوی کلی مقررات حالت سرکوب‌گرانه یافته است. در قانون مجازات جدید فرانسه مصوب ۱۹۹۴ و نیز قانون الحاقی ۹ مارس ۲۰۰۴، به نظر می‌رسد قانون‌گذار در پی سیاست‌های کیفری ذیل می‌باشد. اتخاذ رویکرد حمایتی جامع از بزه‌دیده: قانون‌گذار به جهت حمایت از بزه‌دیده آدم‌ربایی چند نوع اقدام را انجام داده است. نخست آنکه مجازات مباشر را به موضوع آزادی فرد ربوده شده مرتبط دانسته است. در قانون قدیم فرانسه، سه حالت در این زمینه پیش‌بینی شده بود که در صفحات پیشین به آن اشاره شد. در قانون مجازات جدید نیز، قانون‌گذار از یک سو به تعیین ضمانت اجرای کلی تا ۳۰ سال حبس جنایی اقدام نموده و از سوی دیگر، در ماده ۱-۲۲۴ تصریح نموده که این مجازات می‌تواند به پنج سال حبس جنحه‌ای تقلیل یابد. ماده ۱-۲۲۴ در این زمینه مقرر می‌دارد: «بازداشت، آدم‌ربایی، حبس یا توقیف اجباری شخص، بدون دستور مقام‌های صالح و خارج از موارد پیش‌بینی شده در قانون، مجازات حبس جنایی عمومی تا بیست سال خواهد داشت. با وجود این، جز در موارد پیش‌بینی شده در ماده ۲-۲۲۴ اگر شخصی که حبس یا توقیف شده، به‌طور ارادی پیش از پایان هفتمین روز از تاریخ زندانی شدنش آزاد شود مجازات حبس جنحه‌ای تا پنج سال و جزای نقدی تا ۷۵۰۰۰ یورو خواهد داشت». در قانون مجازات جدید نسبت به ماده ۳۴۱ قانون مجازات قدیم، دو تغییر مشاهده می‌شود. نخست آنکه در صورت آزادی فرد در هفتمین روز، مجازات بسیار کاهش می‌یابد. دوم آنکه در کنار حبس، قانون‌گذار به مانند سایر جرائم به تعیین مجازات نقدی نیز متمایل شده است (مقدادی و گودرزی، ۱۳۸۶: ۲۱۴). اقدام دیگر قانون‌گذار در جهت حمایت از

بزه‌دیده، تشدید مجازات در صورت ایجاد نقص عضو یا معلولیت در بزه‌دیده می‌باشد. ماده ۲-۲۲۴ در این زمینه مقرر نموده است: «اگر بزه‌دیده دچار نقص عضو یا معلولیت دائمی باشد که عمده‌ای یا به علت شرایط نگهداری، از غذا یا مراقبت محروم شده باشد مجازات جرم پیش‌بینی شده در ماده ۱-۲۲۴، حبس جنایی عمومی تا سی سال می‌باشد. در صورتی که پیش از این جرم یا همراه با آن، شکنجه یا اعمال وحشیانه‌ای ارتکاب یابد یا منجر به مرگ بزه‌دیده شود، مجازات آن، حبس جنایی عمومی تا ابد می‌باشد. با وجود این، جز در موارد پیش‌بینی شده در ماده ۲-۲۲۴ در صورتی که شخصی که حبس یا توقیف شده، به‌طور ارادی، پیش از پایان هفتمین روز از تاریخ زندانی شدنش آزاد شود، مجازات حبس جنحه‌ای تا پنج سال و جزای نقدی تا ۷۵۰۰۰ یورو دارد».^۱ جرم‌انگاری مشدده سازمان‌یافتگی جرم: از نوآوری‌های قانون‌گذار فرانسه بر طبق قانون الحاقی ۹ مارس ۲۰۰۴، همانا جرم‌انگاری مشدده بزه آدم‌ربایی در صورت ارتکاب آن به‌صورت سازمان یافته است. در این رابطه مواد ۱-۵-۲۲۴ و ۲-۵-۲۲۴ مقرر نموده است: «... با وجود این، جز در موارد پیش‌بینی شده در ماده ۲-۲۲۴ اگر شخصی که حبس یا توقیف شده، به‌طور ارادی، پیش از پایان هفتمین روز از تاریخ زندانی‌شدنش آزاد شود، مجازات حبس جنحه‌ای تا پنج سال و جزای نقدی تا ۷۵۰۰۰ یورو می‌باشد». پذیرش نهادهای ارفاقی معاف‌کننده و مخففه: از دیگر تغییرات مهم و اساسی که قانون مجازات جدید فرانسه در سال ۲۰۰۴ ایجاد کرده است، پذیرش نهادهای و اقدامات ارفاقی معاف‌کننده و مخففه برای مرتکبین بزه آدم‌ربایی می‌باشد. پذیرش این تغییرات در راستای حمایت از بزه‌دیده و حفظ تمامیت جسمانی و نیز آزادی تن وی بود.

در این مورد، قسمت دوم ماده ۱-۵-۲۲۴ مقرر نموده است: «در صورتی که شخصی که شروع به جنایت‌های پیش‌بینی شده در این فصل نماید، با اطلاع به مقام اداری یا قضایی، موجب جلوگیری از ارتکاب جرم و احیاناً شناسایی دیگر مباشران یا معاونان شود از مجازات معاف خواهد شد». در صورتی که مباشر یا

۱. Code pénal français, Dalloze, ۱۹۹۶-۹۷. P ۴۹۵.

معاون یکی از جنایات‌های پیش‌بینی شده در این فصل، با اطلاع به مقام اداری یا قضایی، موجب جلوگیری از ادامه جرم شده یا مانع از آن شده باشد که جرم به مرگ یا معلولیت دائم انسان منتهی شود و احیاناً موجب شناسایی دیگر مباشران یا معاونان شده باشد مجازات سالب آزادی وی به نصف کاهش یابد. اگر مجازات، حبس جنایی عمومی تا ابد باشد به حبس جنایی عمومی تا بیست سال کاهش پیدا می‌کند.

ماده ۲-۵-۲۲۴: «اگر جرائم پیش‌بینی شده در بند اول ماده ۱-۲۲۴ و مواد ۲-۲۲۴ تا ۵-۲۲۴ در باند سازمان‌یافته ارتکاب یابد مجازات‌ها به جزای نقدی تا ۱۰۰۰۰۰۰ یورو به این ترتیب افزایش می‌یابد:

۱. در صورتی که مجازات جرم، حبس جنایی عمومی تا بیست سال است به حبس جنایی عمومی تا سی سال افزایش پیدا می‌کند.

۲. در صورتی که مجازات، حبس جنایی عمومی تا سی سال است، به حبس جنایی عمومی تا ابد افزایش پیدا می‌کند.

بخش چهارم: واکنش کیفری در قبال جرم آدم ربایی

بند اول: مجازات اصلی جرم آدم ربایی در ایران

آدم‌ربایی در تقسیم‌بندی جرایم از نظر فقهی، جزء جرایم تعزیری است، چرا که جرایم حدی محصور هستند و آدم‌ربایی جزء موارد احصاء شده نمی‌باشد. لذا، احکام عمومی جرم آدم‌ربایی همان احکام عمومی بقیه‌ی جرایم می‌باشد، اطلاق ماده ۸۵۲ ق.م. اقتضا می‌نماید که مجنی‌علیه دیوانه و عاقل را هم شامل می‌شود و فرقی از این جهت ندارد، اما در نوشته‌های فقهی بیان شده است در صورتی که مجنی‌علیه دیوانه باشد و ربوده شود، حکم سرقت بر او بار خواهد شد (زراعت، ۱۳۸۵: ۳۵۰). مقنن ایران در سال ۱۳۹۹ جهت کاهش تعداد زندانیان در زندان‌ها اقدام به کاهش مدت مجازات‌های حبس و در برخی موارد حذف مجازات حبس می‌کند که در این راستا جرم آدم‌ربایی هم استثنا نبوده است؛ کاهش مجازات آدم‌ربایی موضوع ماده‌ی ۶۲۱ قانون مجازات اسلامی (تعزیرات ۱۳۷۵) در اصلاحات سال ۱۳۹۹ بدین شرح می‌باشد:

۱- قانون کاهش مجازات حبس تعزیری (۱۳۹۹)، مجازات آدم‌ربایی موضوع ماده‌ی ۶۲۱ قانون مجازات اسلامی^۱ (تعزیرات ۱۳۷۵) را صرف نظر از کیفیات مشدده، به دو قسم تقسیم شده است. در صورتی که ارتکاب رکن مادی بزه آدم‌ربایی با عنف یا تهدید باشد، مجازات مرتکب، حبس درجه چهار و در غیر این صورت (با حيله یا به هر نحو دیگر) حبس درجه پنج می‌باشد و در مواردی که سن مجنی‌علیه کمتر از پانزده سال تمام است یا ربودن توسط وسایل نقلیه صورت گیرد و یا به مجنی‌علیه آسیب جسمی یا حیثیتی وارد شود، مجازات آن مطابق قسمت دوم ماده‌ی ۶۲۱ قانون مجازات اسلامی (تعزیرات ۱۳۷۵) حداکثر مجازات مقرر در قانون می‌باشد که با توجه به میزان مجازات، وفق قانون جدید، حسب مورد حداکثر حبس درجه چهار یا درجه پنج می‌باشد بر این اساس، متن اصلاحی ماده بدین نحو می‌باشد: «هر کس به قصد مطالبه وجه یا مال یا به قصد انتقام یا به هر منظور دیگری به عنف یا تهدید، شخصا یا توسط دیگری شخصی را برباید یا مخفی کند به حبس درجه چهار و در غیر این صورت به حبس درجه پنج محکوم خواهد شد. در صورتی که سن مجنی‌علیه کمتر از پانزده سال تمام باشد یا ربودن توسط وسایل نقلیه انجام پذیرد یا به مجنی‌علیه آسیب جسمی یا حیثیتی وارد شود، مرتکب، حسب مورد به حداکثر مجازات تعیین شده محکوم خواهد شد و در صورت ارتکاب جرایم دیگر به مجازات آن جرم نیز محکوم می‌گردد».

- تمامی پرونده‌های موضوع ماده‌ی ۶۲۱ قانون مجازات اسلامی (تعزیرات ۱۳۷۵) صرف نظر از میزان مجازات مندرج در دادنامه، در اجرای ماده‌ی ۱۰ قانون مجازات اسلامی (۱۳۹۲) باید نزد دادگاه صادرکننده حکم قطعی ارسال شود، چرا که مجازات آن کاهش یافته و به نص ماده‌ی ۱۰ این قانون توسط دادگاهی که حکم قطعی صادر می‌نماید اعم از بدوی یا تجدید نظر، پرونده برای تصحیح حکم و

۱. ماده ۶۲۱ قانون مجازات اسلامی (تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده): «هر کس به قصد مطالبه وجه یا مال یا به قصد انتقام یا به هر منظور دیگری به عنف یا تهدید یا حيله یا به هر نحو دیگر شخصا یا توسط دیگری شخصی را برباید یا مخفی کند به حبس از پنج تا پانزده سال محکوم خواهد شد در صورتی که سن مجنی‌علیه کمتر از پانزده سال تمام باشد یا ربودن توسط وسایل نقلیه انجام پذیرد یا به مجنی‌علیه آسیب جسمی یا حیثیتی وارد شود، مرتکب به حداکثر مجازات تعیین شده محکوم خواهد شد و در صورت ارتکاب جرایم دیگر به مجازات آن جرم نیز محکوم می‌گردد. تبصره - مجازات شروع به ربودن سه تا پنج سال حبس است».

تخفیف مجازات بازنگری می‌شود. با توجه به عبارت «دادگاه صادر کننده حکم قطعی» مذکور در بند «ب» ماده‌ی ۱۰ قانون مجازات اسلامی (۱۳۹۲)، نظر به این که حکم قطعی از سوی دادگاه کیفری یک صادر شده و دادگاه مذکور صلاحیت رسیدگی داشته است، اقدام بعدی مبنی بر تصحیح حکم و تخفیف مجازات با لحاظ قانون لاحق، با همان دادگاه می‌باشد، هر چند که دادگاه کیفری یک بر اساس قانون کاهش مجازات حبس تعزیری (۱۳۹۹) صلاحیت رسیدگی به جرم آدم‌ربایی را ندارد، اما بر اساس ماده ۵۸ قانون مجازات اسلامی (۱۳۹۲) و رأی وحدت رویه‌ی شماره‌ی ۷۳۱ مورخ ۱۳۹۲/۸/۲۸ هیئت عمومی دیوان عالی کشور،^۱ صدور حکم به آزادی مشروط با دادگاه صادر کننده حکم قطعی می‌باشد، بر این معیار مقصود از دادگاه صادرکننده حکم قطعی در فرض سوال، همان دادگاه کیفری یک می‌باشد که امروزه صلاحیت رسیدگی به این جرم را ندارد و همچنین بر اساس بند «الف» ماده‌ی ۱۱ قانون مجازات اسلامی (۱۳۹۲) قوانین مربوط به صلاحیت نسبت به جرایم سابق بر وضع قانون فوراً اجرا می‌شود، اما با توجه به ملاک تبصره ۳ ماده‌ی ۲۹۶ قانون آیین دادرسی کیفری (۱۳۹۲) و نیز ماده‌ی ۴۰۳ همان قانون، دادگاه کیفری یک نسبت به پرونده‌هایی که پیش از لازم‌الاجرا شدن قانون جدید در شعبه ثبت شده است، همچنان مکلف به ادامه‌ی رسیدگی می‌باشد و نمی‌تواند قرار عدم صلاحیت صادر نماید.

نظر به اینکه معیار قابلیت تجدید نظر یا فرجام‌خواهی آرا بر طبق مواد ۴۲۷ و ۴۲۸ قانون آیین دادرسی کیفری (۱۳۹۲) «مجازات قانونی جرم است» و در حال حاضر مجازات قانونی جرم ارتكابی درجه‌ی چهار می‌باشد و از سویی به موجب بند «الف» ماده‌ی ۱۱ قانون مجازات اسلامی (۱۳۹۲) مقررات مربوط به صلاحیت فوراً اجرا می‌شود، در فرض سؤال مرجع رسیدگی به اعتراض، دادگاه تجدیدنظر استان می‌باشد.

۱. رأی وحدت رویه شماره ۷۳۱ - ۱۳۹۲/۸/۲۸ هیئت عمومی دیوان عالی کشور مقررات مربوط به پیشنهاد آزادی مشروط ناظر به اجرای احکام قطعی و لازم‌الاجراست و اظهارنظر قانونی درخصوص مورد هم علی‌الاصول با دادگاه صادرکننده حکم قطعی (اعم از بدوی یا تجدیدنظر) خواهد بود همچنان که در مقررات نیمه آزادی موضوع ماده ۵۷ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ نیز این امر مورد تصریح قرار گرفته است، لذا رأی شعبه نوزدهم دادگاه تجدیدنظر استان تهران در حدی که با این نظر انطباق دارد صحیح و قانونی تشخیص می‌گردد. این رأی مطابق ماده ۲۷۰ قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور کیفری در موارد مشابه برای شعب دیوان عالی کشور و دادگاه‌ها لازم‌الاتباع است.

- پرونده‌های مربوط به آدم‌ربایی که در زمان حاکمیت قانون سابق در دادگاه کیفری یک رسیدگی شده و با فرجام‌خواهی در شعبه‌ی دیوان عالی کشور ثبت شده، اما هنوز رسیدگی نشده است، در اجرای ماده ۱۰ قانون اسلامی (۱۳۹۲) بر اساس رای وحدت رویه‌ی شماره‌ی ۷۹۶ مورخ ۱۳۹۹/۱/۷^۱ توسط شعبه دیوان نقض و جهت رسیدگی و اصلاح شعبه‌ی هم‌عرض دادگاه کیفری یک ارسال می‌شود.

- تبصره‌ی ماده‌ی ۶۲۱ قانون مجازات اسلامی (تعزیرات ۱۳۷۵)^۲ مطابق ماده‌ی ۱۵ قانون کاهش مجازات حبس تعزیری (۱۳۹۹) به صراحت نسخ شده است و در مورد شروع به جرم آدم‌ربایی هم بر اساس ماده‌ی ۱۲۲ قانون مجازات اسلامی (۱۳۹۲) رفتار خواهد شد.

- موارد تشدید مجازات ماده‌ی ۶۲۱ قانون مجازات اسلامی (تعزیرات) مصوب ۱۳۷۵ مطابق با قانون کاهش مجازات حبس تعزیری مصوب ۱۳۹۹ حذف نشده است و با توجه به بند «ب» ماده ۱ قانون اخیرالتصویب در صورتی که ارتکاب رکن مادی بزه آدم‌ربایی موضوع ماده‌ی ۶۲۱ قانون مجازات اسلامی (تعزیرات) مصوب ۱۳۷۵ با عنف یا تهدید صورت گرفته باشد، مجازات حبس درجه‌ی چهار و در غیر این صورت (با حيله یا به هر نحو دیگر) مجازات مرتکب حبس درجه‌ی پنج می‌باشد و در مواردی که سن مجنی علیه کمتر از پانزده سال تمام است با ربودن

۱. شماره رای ۷۹۶-۱۳۹۹/۷/۱

رای وحدت رویه‌ی هیات عمومی دیوان عالی کشور

نظر به اینکه مطابق قسمت دوم ماده ۹ قانون آیین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور مدنی مصوب ۱۳۷۹ آراء صادره از حیث قابلیت اعتراض، تجدید نظر و فرجام تابع قوانین مجری در زمان صدور آن است و این حکم که یکی از قواعد تضمین کننده حقوق مکتسب اصحاب دعوا است. در امور کیفری نیز جاری و به همین سبب حکم مندرج در بند «الف» ماده ۱۱ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ مبنی بر اجرای فوری قوانین مربوط به صلاحیت، منصرف از قاعده مذکور است. بنابراین، چنانچه رای دادگاه کیفری با توجه به درجه مجازات قانونی جرم در زمان صدور، مطابق ماده ۴۲۸ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲، قابل فرجام در دیوان عالی کشور باشد، کاهش مجازات به موجب قانون جدید تأثیری در قابلیت فرجام رای ندارد. بر این اساس رای شعبه بیستم دیوان عالی کشور تا حدی که با این نظر انطباق دارد به اکثریت آراء هیات عمومی صحیح و قانونی تشخیص داده می‌شود. این رای طبق ماده ۴۷۱ قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ با اصلاحات بعدی، در موارد مشابه برای شعب دیوان عالی کشور و دادگاه‌ها و سایر مراجع اعم از قضایی و غیر آن لازم الاتباع است.

۲. تبصره - مجازات شروع به ربودن سه تا پنج سال حبس است.

توسط وسایل نقلیه انجام پذیرد و یا به مجنی علیه آسیب جسمی یا حیثیتی وارد شود، مجازات آن بر اساس قسمت دوم ماده‌ی ۶۲۱ قانون مجازات اسلامی (تعزیرات) مصوب ۱۳۷۵ حداکثر مجازات مقرر در قانون می‌باشد که با عنایت به نوع تعیین مجازات مطابق با قانون کاهش مجازات حبس تعزیری، مجازات مرتکب مشمول قسمت دوم ماده‌ی ۶۲۱ (اصلاحی ۱۳۹۹/۲/۲۳) حسب مورد حداکثر حبس درجه‌ی چهار یا درجه‌ی پنج می‌باشد (مصدق، ۱۴۰۰: ۲۵).

بند دوم: مجازات اصلی جرم آدم ربایی در فرانسه

مجازات اصلی در قوانین موضوعه فرانسه به مجازاتی گفته می‌شود که همان مجازات اساسی و مورد حکم است و هدف از آن، قصاص مجرم است و در این مجازات‌ها، شخص به خاطر فعل مجرمانه و برحسب آنچه که حق هست، مجازات می‌شود و این مجازات برای او کافی می‌باشد. قاضی ملزم است که این مجازات‌ها را به عنوان مجازات اصلی به طور صریح و شفاف در حکم خود ذکر کند. مانند: ۱- مجازات اعدام، ۲- آزادی، ۳- حبس، ۴- جریمه، ۵- اعمال شاقه و غیره» (زغبی، ۱۹۹۵، ۱: ۳۵۷).

بند سوم: مجازات اصلی مشدده

در آدم ربایی «مشدد» که یا عام (به واسطه تکرار جرم) و یا خاص (به واسطه خصوصیات) در جرم می‌باشد، آدم ربایی تشدید می‌یابد. تشدید جرم آدم ربایی یا توسط ارتکاب جرم یا به اعتبار قربانی و یا به اعتبار بزه‌کار (مجرم) می‌باشد. در خصوص تشدید مجازات آدم ربی در ماده ۸۵۲ به طور مفصل بحث شده و در این ماده آمده اگر مجنی علیه کمتر از ۱۵ سال داشته باشد یا با وسیله‌ای ربوده شده و مورد ضرب و شتم قرار گرفته باشد، آدم ربی (مجرم) به اشد مجازات که همان ۱۵ سال حبس است، محکوم خواهد شد. البته این در شرایطی است که قربانی نوزاد (کمتر از ۶ ماه) نباشد. چون در این صورت ماده ۸۵۷ قانون مجازات اسلامی اعمال خواهد شد (حسینی و رنجبرزاده، ۱۳۹۸: ۱). با توجه به مطالب فوق‌الذکر عوامل تشدیدکننده مجازات جرم آدم ربایی در حقوق ایران و فرانسه بدین شرح می‌باشد:

سن مجنی علیه کمتر از ۱۵ سال باشد: در حقوق کیفری ایران، طبق ماده ۶۲۱ قانون مجازات اسلامی (تعزیرات) اصلاحات سال (۱۳۹۹) به حبس درجه ۴

محکوم می‌شود. در حقوق کیفری فرانسه طبق ماده - ۵- ۲۲۴ هرگاه یکی از جرایم مشخص شده در ماده ۵-۱-۲۲۴ طفل تا پانزده سال باشد، مجازات آن حبس ابد است و چنانچه مجازات اصلی جرم تا سی سال حبس جنایی باشد و اگر جرم اصلی مجازاتش بیست سال حبس جنایی باشد، مجازات آن سی سال حبس جنایی است. . . » بر اساس این ماده اگر مجنی‌علیه طفل کمتر از ۱۵ سال باشد، حتی اگر جرم اصلی شرایط دیگر تشدید را داشته یا نداشته باشد، تشدید مجازات صورت می‌گیرد.^۱

ربودن با وسیله نقلیه باشد: (موتوری یا غیر موتوری) چرا که باعث تسهیل در جرم و باعث وحشت می‌شود و همچنین امکان فرار مجنی‌علیه هم کمتر می‌شود. این مورد فقط در قانون مجازات اسلامی ایران در ماده ۶۲۱ بخش تعزیرات ذکر شده است که موجب تشدید مجازات مقرر در قانون یعنی حبس درجه ۴ می‌گردد و در حقوق فرانسه به این مسئله اشاره‌ای نشده است.

رساندن آسیب جسمی و حیثیتی به مجنی‌علیه: ظاهراً آسیب‌های روحی و روانی را هم دربر می‌گیرد. در ماده ۶۲۱ قانون مجازات اسلامی (بخش تعزیرات) ورود آسیب‌های مذکور موجب تشدید مجازات به حبس درجه ۴ می‌گردد و در حقوق فرانسه ماده ۲- ۲۲۴ نقص عضو قربانی جرم و با معلولیت دائمی که به موجب ربودن و یا شرایط ربودن ایجاد می‌گردد را باعث تشدید، مجازات تا سی سال حبس جنایی دانسته است (آقایی نیا، ۱۳۸۹: ۱۷۳).

بخش پنجم: وجوه افتراق سیاست کیفری ایران و فرانسه

جهت ارفاق به مرتکبین بزه آدم‌ربایی در حقوق کیفری فرانسه، زمان‌هایی در نظر گرفته شده است تا آنها بزه‌دیده را آزاد نمایند و از تخفیف‌ها و معافیت‌های قانونی بهره‌مند شوند؛ در صورتی که چنین مقرراتی در حقوق کیفری ایران دیده نمی‌شود. به‌طور کلی طراحی اقدامات ارفاقی معاف‌کننده و مخففه در قانون مجازات جدید فرانسه در سال ۱۹۹۴ بر این مبنا انجام شده است. در مقام تشریح رکن قانونی آدم‌ربایی در حقوق فرانسه جلوه‌های دیگری از حمایت مقنن فرانسوی

^۱. Cimé nov ۱۹۶۳: Bull-Crim. n ۳۱۱: D۱۹۶۵. ۳۲۳, note vouin.

از بزه دیده این جرم تشریح می شود. قانون گذار ایران هم می تواند از این تغییرات و رویکردها استقبال نماید. سیاست کیفری ایران در مورد برخی از جرائم مهم مثل: جعل، قلب سکه و ارتشا به پذیرش معاذیر قانونی معاف کننده و مخففه اقدام کرده است. پذیرش این اقدامات ارفاقی در راستای تسهیل کشف جرم، دستگیری مرتکبین و هم حمایت از بزه دیدگان جرائم مربوطه است. با این وجود در برخی از جرائم مهم دیگر چنین اقداماتی را مورد پذیرش قرار نگرفته است. پیشنهاد می شود که قانون گذار وجود این نهادهای ارفاقی را در راستای حمایت از نظم عمومی جامعه و همچنین فرد ربوده شده بپذیرد. همینطور با عنایت به اینکه مرتکبین بزه آدم ربایی به هدف دستیابی به منافع مالی، سیاسی و یا مانند آن دست به ارتکاب این جرم می زنند و از سوی دیگر غالب حالات ارتکاب یافته این جرم، بصورت سازمان یافته و به صورت گروهی است. در اکثر کشورها مثل فرانسه، سازمان یافته بودن ارتکاب این جرم منجر به تشدید مجازات مرتکبین می شود، در حالی که عدم چنین سیاست کیفری را در حقوق ایران شاهد هستیم (مرادپور، ۱۳۹۵: ۴۶).

بخش ششم: اقدامات ارفاقی در راستای زوال یا تخفیف مجازات

بند اول: معاذیر قانونی

در حقوق کیفری فرانسه هم همکاری مؤثر با نیروهای قضایی و اجرایی، در قوانین جزایی قدیم و جدید به عنوان یکی از معاذیر قانونی در قلمرو جرائم پذیرفته شده است. نخستین نمونه این کیفیات و واگذاری اختیارات به قاضی به وسیله تعیین حداقل و حداکثر مجازات در قانون مجازات ۱۶۹۷ فرانسه مشاهده می شود. در قانون مصوب ۱۸۱۰ که حدود کیفیات مخففه محدود به موارد و جرائم خاص بود و تنها امور جنحه آن هم مشروط بر آنکه خسارت ناشی از جرم، زائد بر ۲۵ فرانک نباشد را شامل می شد. مبحث کیفیات مورد توجه مقنن واقع شد و برای آن شرایطی وضع نمود. با گذشت زمان اختیار قاضی در رعایت کیفیات مخففه افزایش یافت و قانون ۲۵ ژوئن ۱۸۲۴ ملحقه به قانون مجازات فرانسه اختیارات قاضی را وسیع تر نمود. به گونه ای که جرایمی همانند بچه کشی به وسیله مادر مشمول تخفیف می شد، اما این توسعه باز هم استادان حقوق را قانع ننمود تا

آنکه در قانون ۱۸۳۳ دامنه کیفیات مخففه به تمام جنایات و جنحه‌هایی در قانون مجازات عمومی ذکر شده بود، گسترش یافت. در حقوق فرانسه کیفیات مخففه نظیر معاذیر قانونی می‌باشند که اجرای آن به اختیار مطلق هیئت منصفه یا قضات واگذار شده است. کیفیات مخففه از حیث تعداد غیرقابل تعریف و نامحدود هستند و در ماهیت جرم تغییری نمی‌دهد. در موضوع امر جنایی، هیئت منصفه می‌تواند به متهم اجازه بدهد که از کیفیات مخففه استفاده کرده یا مانع استفاده او از آن شود و این در صورتی است که مجازات تهریبی یا تزدیلی باشد. آنچه از این قاعده در حقوق کشور فرانسه استنتاج می‌شود عبارت است از:

(۱) در صورتی که در اثر پذیرش کیفیات مخففه برای مجازات یک جنایت، مجازات جنحه مقرر شده باشد، ماهیت جرم تغییر نمی‌نماید.

(۲) چون ملحوظ شدن کیفیات مخففه مطلقاً اختیاری می‌باشد قضات هرگز مجبور نیستند، علل اعمال این کیفیات را در حکم خود قید کنند.

بر این اساس، در صورتی که کیفیات مخففه در مورد جرم لحاظ شود، دادگاه می‌تواند مجازات را تا یک درجه تخفیف بدهد، اما این اختیار به قضات داده شده است که تا دو درجه هم تخفیف دهند، مگر در مواردی که بر اثر تخفیف، درجه اول مجازات منجر به حبس تأدیبی شود. مثلاً در صورتی که مجازات جرمی اعدام باشد، تبدیل به حبس ابد با اعمال شاقه (درجه اول) و حبس موقت با اعمال شاقه (درجه دوم) می‌شود. با این حال، حقوقدانان فرانسوی اذعان می‌نمایند که میزان به کارگیری قانون جزای سابق از ابزار پیشگیری‌کننده معاذیر قانونی نسبت به قانون جزای جدید از ابعاد وسیع‌تری برخوردار بود. در عین حال در قانون جزای جدید هم در ارتباط با جرائم علیه منافع اساسی ملت و نیز جرائم تروریستی به تأثیر عذر قانونی همکاری با نیروهای انتظامی در مسئولیت کیفری مرتکب اشاره نموده‌اند (Pradel, ۱۹۹۴: ۶۸۵).

با توجه به ماده ۳۷ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ جرم آدم‌ربایی در زمره جرایمی است که مشمول تخفیف می‌باشد. بر این اساس می‌توان این نهاد ارفاقی را نسبت به مرتکبان جرم آدم‌ربایی قابل اجرا دانست و مجازات آنها را تخفیف داد. بزه آدم‌ربایی در حقوق فرانسه مشمول تخفیف مجازات می‌باشد،

افزون بر این، قانون‌گذار به‌طور اختصاصی در مورد این جرم بیان می‌نماید که در صورتی که شخص حبس با توقیف شده پیش از پایان هفتمین روز از تاریخ زندانی شدنش آزاد شود، مجازات مرتکب حبس جنحه‌ای تا پنج سال می‌باشد. (ماده ۱- ۲۲۴)

بند دوم: عفو

قانون ایران همچون قانون فرانسه عفو عمومی را از وظایف قوه مقننه می‌داند. عفو عمومی از دیرباز معمول و در همه کشورها استفاده می‌شد. در حقوق کیفری ایران و در دوران پیش از انقلاب، قانون‌گذار در ماده ۵۴ ق.م.ا. مصوب ۱۳۰۴ دامنه شمول عفو عمومی را فقط به جرائم سیاسی و جرائم عمومی ارتکاب یافته با انگیزه سیاسی محدود نموده بود. قانونگذار با تصویب ماده ۵۵ قانون مجازات عمومی اصلاحی ۱۳۵۲ این محدودیت را رفع نمود. در قانون مجازات اسلامی ۹۲ قانونگذار مواد قانونی بیشتری را در زمینه عفو مقرر نمود. با عنایت به این مواد باید گفت که قلمرو عفو عمومی فقط شامل اقدامات کیفری به معنای خاص می‌باشد و اقدامات تأمینی و تربیتی و همچنین محکومیت‌های انتظامی را شامل نمی‌شود و افزون بر این در حقوق زیان‌دیدگان از جرم بی‌تأثیر است. در ماده ۹۶ که جایگزین ماده ۲۴ ق.م.ا. سابق شده قانون‌گذار عفو یا تخفیف مجازات محکومان را پس از پیشنهاد رئیس قوه قضاییه با رهبری می‌داند. همین‌طور در ماده ۹۷ مقرر می‌نماید که عفو عمومی در جرائم تعزیری اعمال می‌شود و تعقیب و دادرسی را موقوف می‌نماید و در صورت صدور حکم محکومیت، اجرای مجازات را موقوف نموده و آثار محکومیت را نیز زایل می‌نماید.^۱ بر اساس بند ۵ از ماده ۲۵ آیین‌نامه کمیسیون عفو، تخفیف و تبدیل مجازات (مصوب ۱۳۸۷) آدم ربایی مشمول عفو نمی‌شود.

در حقوق کیفری فرانسه سه نوع عفو عمومی وجود دارد:

۱. ادواری که قانون‌گذار به صورت سنتی بعد از ایراد لطمات شدید به نظام سیاسی و اجتماعی و در مقام ایجاد آرامش و ثبات در جامعه، اعمال ارتكابی از

۱. به مانند تصویب قانون عفو و منع تعقیب دارندگان اسلحه غیرمجاز مصوب ۱۶ فروردین ۱۳۶۲ از سوی مجلس شورای اسلامی و لایحه قانونی عفو عمومی متهمان و محکومان جزایی مصوب ۱۳۵۸/۶/۱۲ شورای انقلاب.

سوی برخی مجرمین را مورد عفو قرار می‌دهد.

۲. اجرای عفو عمومی در شکل خاص آن که اخیراً در فرانسه ایجاد شده و طی آن قانون‌گذار با ایجاد شفافیت در متون ابهام‌آمیز قبلی و با لحاظ شرایطی، ارتکاب برخی از اعمالی را که تاکنون جرم بوده قانونی جلوه می‌دهد.

۳. سومین شکل عفو عمومی، به دلیل ایجاد هزینه‌های اجتماعی زیاد، مورد انتقاد واقع شده است، اعمال عفو عمومی بعد از انتخابات ریاست جمهوری می‌باشد که به آن «عفو ریاست جمهوری» می‌گویند. دامنه عفو عمومی در حقوق فرانسه شامل همه مجازات‌ها (اعم از اصلی، تبعی، تکمیلی) می‌شود و عفو عمومی هیچ تأثیری در حقوق خصوصی بزه‌دیدگان از جرم ندارد. اعمال عفو خصوصی قبل از عفو عمومی مورد انتقاد حقوقدانان واقع شده است. با این حال، قوانین فعلی ایران و فرانسه، نهاد ارفاقی را مورد پذیرش قرار داده‌اند. بند یازده اصل ۱۱۰ قانون اساسی و ماده ۹۶ ق. م. ا. در این زمینه در حقوق ایران قابل استناد هستند. در ماده ۲۵ آیین‌نامه کمیسیون عفو و بخشودگی مشمول عفو خصوصی هستند. استفاده از عفو خصوصی در حقوق فرانسه همواره بحث‌برانگیز می‌باشد، چرا که اکثر حقوقدانان به علت آن که منبع اصلی این نوع عفو را مربوط به حقوق قدیم و نظام سلطنتی دانسته‌اند، پذیرش آن را در یک نظام جمهوری و مبتنی بر تفکیک قوا عجیب ارزیابی می‌نمایند. از این رو نهاد عفو خصوصی در سال ۱۸۷۱ لغو و مجدداً در قانون اساسی ۴ اکتبر ۱۹۵۸ پیش‌بینی نموده‌اند. از آثار مهم عفو خصوصی در حقوق کیفری فرانسه همانند حقوق ایران، در معافیت یا کاهش مجازات کیفری می‌باشد (م ۸-۱۳۳ قانون فرانسه و ۹۸ ق. م. ا. ۳) در حقوق فرانسه برعکس حقوق ایران، آدم‌ربایی مشمول عفو شده است. (اردبیلی، ۱۳۹۷: ۳۶۷).

نتیجه‌گیری

بزه آدم‌ربایی در زمره جرایمی می‌باشد که آزادی شهروندان و امنیت عمومی را مورد تهدید قرار می‌دهد. در نتیجه بزه مذکور هرگز از نگاه قانون‌گذاران ایران و فرانسه به دور نمانده است. در حقوق فرانسه در ماده ۱-۲۲۴ این بزه مورد توجه قرار گرفته و همچنین قانونگذار قوانین جزایی ایران هم در مقررات قبل از انقلاب

قانون مجازات عمومی ۱۳۰۴ و قوانین دیگری مانند ماده واحده طرح قانونی مربوط به تشدید مجازات رانندگان متخلف مصوب ۱۳۳۵ و قانون تشدید مجازات ربایندگان اشخاص مصوب ۱۳۵۳ و هم در مقررات پس از انقلاب ماده ۶۲۱ به جرم انگاری آن پرداخته است. در حقوق ایران و فرانسه، وجود عنصر معنوی یکی دیگر از شرایط لازم برای محقق شدن بزه مزبور می‌باشد و در واقع رکن معنوی همان سوء نیت تام و خاص است، یعنی مرتکب باید بداند عملی را که انجام می‌دهد از نظر قانون جرم می‌باشد، اما عمداً آن را انجام می‌دهد و حتماً باید از موضوع جرم مطلع باشد. به بیانی دقیق‌تر، قصد ربودن و مخفی کردن متهم، سوء نیت خاص این جرم می‌باشد. در بحث عنصر روانی و سوء نیت، نباید عنصر روانی را با انگیزه اشتباه بگیریم، چون این دو با هم متفاوت هستند. با توجه به ماده ۶۲۱ انگیزه مجرمانه در بزه آدم‌ربایی، قصد مطالبه وجه، قصد انتقام و هر منظور دیگری می‌باشد که همچون سایر جرایم در تحقق جرم موثر نیست و فقط در میزان مجازات تاثیر می‌گذارد. سیاست کیفری ایران و فرانسه از لحاظ مفهوم ربایش، لزوم فعل مثبت، موضوع جرم و مقید بودن آن مشابه بوده و از لحاظ طراحی جرم انگاری برای مامورین و مقامات قضایی به صورت مجزا و همچنین ارتباط داشتن مجازات مرتکبین این بزه با زمان ربایش متفاوت است. در رابطه با شروع به جرم در باب آدم‌ربایی، تبصره موضوع ماده ۶۲۱ قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲ که مورد پذیرش مقنن بوده است، چنین مقرر می‌نماید: «مجازات شروع به ربودن سه تا پنج سال حبس می‌باشد». این تبصره پس از تصویب قانون کاهش مجازات‌های حبس تعزیری مصوب ۱۳۹۹ منسوخ اعلام گشت و بر اساس بند پ ماده ۱ قانون کاهش مجازات حبس تعزیری، شروع به جرم آدم‌ربایی بر اساس ماده ۱۲۲ ق.م.ا محاسبه می‌گردد. لیکن در حقوق فرانسه جرمی برای شروع به این جرم بیان نشده و مجازاتی هم برای آن مشخص نگردیده است، حتی در ماده ۱-۱۲۴ هم که در رابطه با تروریسم و آدم‌ربایی‌های تروریستی می‌باشد، اسمی از شروع به این اعمال نیامده، اما در ماده ۱۱-۲۲۷ مجازات شروع به ربودن اطفال که در مواد ۷-۲۲۷ ذکر شده، همان مجازات جرم تام می‌باشد که این مسئله به دلیل حمایت از اطفال و مهم بودن جرم فوق است. مهمترین تفاوت سیاست

کیفری ایران و فرانسه در قبال آدم‌ربایی، حمایت ویژه از بزه‌دیدگان آدم‌ربایی در حقوق فرانسه می‌باشد. می‌توان ادعان داشت که سیاست کیفری فرانسه در قبال حمایت از بزه دیده، بسیار کامل‌تر از موضع سیاست کیفری ایران بوده است. قانونگذار این کشور از طرفی مجازات مرتکبین را به مدت زمان ربوده شده، تعیین کرده است. رویکردی که در قانون مجازات قدیم و جدید فرانسه وجود دارد در حقوق کیفری ایران چنین رویکردی مشاهده نمی‌شود. تحقق سیاست کیفری سنجیده، عذرهای قانونی یا معاذیر قانونی هستند که به جهت فراهم شدن آنها از سوی مرتکب و هم به علت پذیرش آنها به عنوان عوامل تعدیل کننده یا معاف کننده مجازات، قاضی در عمل ملزم به اجرای آنها می‌شود. مهم‌ترین پیشنهادها در راستای تحقق سیاست کیفری سنجیده، ضرورت توسعه معاذیر قانونی و نیز توجه خاص به بزه دیدگان در حقوق کیفری ایران است که باید آنها را فراهم نمود. از لحاظ ضمانت اجرا، مجازات ناظر بر آدم ربایی شامل مجازات‌های اصلی، ماده ۱۴ ق.م.ا مجازات‌های تکمیلی ماده ۲۳ ق.م.ا و مجازات‌های تبعی ماده ۲۵ ق.م.ا می‌باشد. مجازات‌های ذکر شده در ماده ۶۲۱ به دو صورت ساده و مشدده است و در کشور فرانسه نیز مطابق ماده ۱-۲۲۴، تا ۲۰ سال حبس می‌باشد. مطابق ماده ۲۳ ق.م.ا آدم ربایی در زمره جرایمی است که می‌توان مجازات تکمیلی برای آن در نظر گرفت. در کشور فرانسه نیز نسبت به اشخاصی که مرتکب این بزه شده‌اند، مجازات تکمیلی اعمال می‌شود و طبق ماده ۲۵ ق.م.ا می‌توان محکوم به بزه آدم ربایی را از حقوق اجتماعی به عنوان مجازات تبعی محکوم کرد. در فرانسه سیاست‌های تقنینی در راستای حذف یا محدود کردن مجازات‌های تبعی بوده است به گونه‌ای که در قانون جزای جدید اشاره‌ای به کیفرهای تبعی نشده است.

منابع و مأخذ

الف) منابع فارسی

• کتاب ها

۱. ادیب، مجید (۱۳۹۳)، جرایم علیه اشخاص، چاپ اول، تهران، انتشارات میزان.
۲. اردبیلی، محمدعلی (۱۳۹۷)، حقوق جزای عمومی، جلد اول، چاپ ۵۳، تهران، انتشارات میزان.
۳. آقایانی، حسین (۱۳۸۹)، جرائم علیه اشخاص، چاپ دهم، تهران، انتشارات میزان.
۴. جعفری لنگرودی، محمدجعفر (۱۳۹۳)، مبسوط در ترمینولوژی حقوق، جلد یک، چاپ ششم، تهران، انتشارات گنج دانش.
۵. حسنی، محدثه، رنجبر زاده، فرزانه (۱۳۹۸)، آدم ربایی، دومین کنفرانس ملی و اولین کنفرانس بین المللی حقوق و علوم سیاسی.
۶. دهخدا، علی اکبر (۱۳۸۸)، لغت نامه دهخدا، جلد ۲۵، چاپ سوم، تهران، انتشارات یاس.
۷. ذاکریان، مهدی، (۱۳۹۳)، محاکم کیفری بین المللی، تهران، انتشارات تیسرا.
۸. رفیعی، محمدتقی، (۱۳۸۶)، فرهنگ حقوقی مجد، چاپ ۹، انتشارات مجتمع علمی و فرهنگی مجد.
۹. زراعت، عباس (۱۳۸۵)، حقوق جزای اختصاصی، چاپ دوم، تهران، انتشارات فکرسازان.
۱۰. زراعت، عباس (۱۳۹۴)، جرائم علیه اشخاص براساس قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲، چاپ سوم، تهران، انتشارات جاودانه جنگل.
۱۱. شکری، رضا (۱۳۸۹)، قانون مجازات اسلامی در نظم حقوق کنونی، چاپ نهم، تهران، نشر مهاجر.
۱۲. علی آبادی، عبدالحسین (۱۳۸۴)، موازین قضایی هیئت عمومی دیوانعالی کشور: بخش آراء کیفری (جلد ۲)، جلد دوم، چاپ یکم، تهران، شرکت

سهامی انتشار.

۱۳. قاضی، ابوالفضل (۱۳۹۵)، حقوق اساسی و نهادهای سیاسی، چاپ چهاردهم، تهران، انتشارات میزان.

۱۴. گلدوزیان، ایرج (۱۳۸۳)، حقوق جزای اختصاصی جرایم علیه تمامیت جسمانی و بر ضد شخصیت معنوی افراد، تهران، انتشارات دانشگاه تهران.

۱۵. گلدوزیان، ایرج (۱۳۹۳)، محشای قانون مجازات اسلامی، بر مبنای قانون مصوب ۱۳۹۲/۰۲/۰۱ (به همراه مفاهیم جدید و قوانین جزایی پیشین)، چاپ سوم، تهران، انتشارات مجد.

۱۶. گودرزی، محمدرضا (۱۳۹۱)، سیاست جنایی قضایی، قم، نشر سلسبیل.

۱۷. محسنی، مرتضی؛ کلانتریان، مرتضی (۱۳۸۹)، مجموعه نظرهای مشورتی اداره حقوقی وزارت دادگستری در زمینه مسائل کیفری، تهران، انتشارات جاودانه جنگل.

۱۸. محمدنسل، غلامرضا (۱۳۹۱)، مجموعه مقررات دیوان کیفری بین‌المللی، چاپ سوم، تهران، نشر دادگستر.

۱۹. مصدق، محمد، ۱۴۰۰، شرح قانون کاهش مجازات حبس تعزیری مصوب ۱۳۹۹، تهران، انتشارات جنگل.

۲۰. مقدادی، لیلیا؛ گودرزی، محمدرضا (۱۳۸۶)، قانون مجازات فرانسه، تهران، انتشارات سلسبیل.

• مقاله

۲۱. مهر، نسرين و همکاران (۱۳۹۷)، سیاست کیفری ایران بعد از انقلاب در تعزیرات، فصل‌نامه حقوقی دادگستری.

• پایان‌نامه‌ها

۲۲. پارسی‌پور، امید (۱۳۹۸)، مطالعه تطبیقی آدم‌ربایی در حقوق کیفری ایران و آمریکا، پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق، دانشگاه دامغان.

۲۳. شریعتی، حسن (۱۳۹۳)، بررسی تطبیقی آدم‌ربایی و جرائم مشابه آن در حقوق ایران، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه شاهرود.

۲۴. صالحیان، رضا (۱۳۹۶)، مبانی فقهی حقوقی آدم‌ربایی در حقوق موضوعه

ایران و مصادیق آن، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد واحد تهران مرکزی.

۲۵. محمدی فیروزجایی، رسول (۱۳۸۱)، مطالعه تطبیقی جرم آدم‌ربایی در حقوق کیفری ایران فرانسه و حقوق بین‌الملل، پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق دانشگاه امام صادق.

۲۶. مرادپور، آمنه (۱۳۹۵)، مطالعه تطبیقی بزه آدم‌ربایی در حقوق کیفری ایران و فرانسه، پایان‌نامه کارشناسی ارشد دانشگاه دامغان.

• قوانین و مقررات

۲۷. قانون مجازات اسلامی ۱۳۹۲ و اصلاحات ۱۳۹۹.

۲۸. قانون مجازات فرانسه.

ب) منابع عربی

۲۹. ابن قدامه، عبدالله بن احمد (۱۴۱۲ ق)، الکافی فی فقه ابن حنبل، ترجمه علی اصغر مروارید، بیروت، دارالفکر.

۳۰. زغبی، فرید (۱۹۹۵)، الموسوعه اجزائیه، جلد ۱، بیروت، دارصادر.

۳۱. صبحی، صالح (۱۴۱۲ ق)، الکافی فی الفقه ابن حنبل، ترجمه علی اصغر مروارید، بیروت، دارالتراث.

ج) منابع لاتین

۳۲. laure Rassat, Michéle, Droit pénal spécial, Dalloz ۱۹۹۷ .

۳۳. Pradel, Jean, Droit pénal général, Cujas, Paris, ۱۹۹۴ .